

Prostorov svobode in dialoga si ne zasluži le Ljubljana

Mariborka Nova neodvisna knjigarna, ki prinaša v Maribor premišljen in raznolik nabor več kot dvajsetih (manjših) slovenskih založb in samozaložnikov

Kako predrugačiti slovenski knjižni trg, ga razvejati in razmahniti (tudi) zunaj prestolnice? Korak za korakom, kvadratni meter za kvadratnim metrom, bi lahko rekli. Mariborka, ki jo bodo pod okriljem založbe VigeVageKnjige s pestrim programom danes odprli na Koroški cesti 6 v Mariboru, je z dobrimi šestnajstimi kvadratnimi metri po besedah ene od založnic »najboljše, kar se je v založništvu zgodilo v zadnjih letih«.

PIA PREZEL

Ideja o knjigarni, ki bi domovala v Mariboru in v kateri bi bili zastopani tako humanistika vseh vrst kot poezija, strip in risoroman, leposlovje ter otroška literatura, se je porodila že pred letom dni, je poudarila glavna in odgovorna urednica založbe VigeVageKnjige Anja Zag Golob; ker zaradi visoke marže svojih knjig ne morejo prodajati v največji slovenski verigi knjigarn, saj bi jih prodajali z minusom, pravi, se jim je zdelo »pomembno pokazati, da je primer boljše prakse realno mogoč, da je mogoče tudi v teh časih, in tudi če si palček, odpreti knjigarno in ponuditi fer pogoje. Obenem smo hoteli dati možnost še drugim malim in mikro založbam ter samozaložnicam in samozaložnikom, da so naše knjige naprodaj skupaj, v istem prostoru. Toda mnogo pomembnejši od formalnega je vsebinski vidik – na svoji koži vsak dan občutimo, kako javni in skupni prostori, prostori svobode v družbi izginjajo, kako ni več časa in priložnosti za debato ter kako se vedno več posameznikov in posameznikov v taki družbi ne počuti doma. Zato je nujno, da se prostori, ki so namenjeni ravno temu, tudi odpirajo – in mi knjigarno vidimo kot tak prostor. Iskreno upamo, da jo bodo tudi bralke in bralci.«

Pri tem je ključno, da ti prostori vznikajo tudi zunaj prestolnice, je dodala Anja Zag Golob, saj bi knjigarne »morale biti povsod, to bi morala biti dejavnost, v kateri bi več ljudi videlo tudi poslovno priložnost, ne pa, da zdaj nas spr-

šujejo po zdravju. Ta moment kaže, da je v družbi nekaj izrazito narobe in da je to povezano ravno z usihanjem branja. Ampak morda ima to kaj opraviti tudi s tem, da ni knjigarn. Knjigarna je mnogo več od zgolj prodajalne – obisk knjigarne je dogodek, je srečanje, dan ti spremeni. Ne razumem, zakaj bi bili tega lahko deležni le Ljubljancanke in Ljubljancani. Saj tudi drugod po državi živijo ljudje, ki berejo in razmišljajo. Pravica do knjig(arn) je, vsaj kar se nas tiče, človekova pravica.«

Knjigarna, ki ni papirnica

Tudi Amelia Kraigher, odgovorna urednica založbe /*cf., je poudarila, da »obstaja neka čudna polresnica, da danes v Sloveniji deluje okrog 150 knjigarn. Ob tem podatku, ki sam po sebi zveni spodbudno, se le redko opozarja na kaj klavnoro dejstvo, da so to po večini papirnice s precej skromno knjižno ponudbo, kjer bralci prepogosto nimamo kaj izbrati in še manj kupiti. Poslovni model treh slovenskih knjigarniških mrež, ki so v veliki meri monopolizirale knjigotrško branžo ali jo celo hegemonizirale, izrazito podcenjuje bralce in kupce knjig ter že dolgo ne odraža dejanske palete domače knjižne produkcije oziroma ponudbe. Knjige manjših, neodvisnih, nekomercialnih, še posebno pa humanističnih založb v veliki večini slovenskih knjigarn nimajo mesta, ki bi si ga glede na pomembnost svojih vsebin in tehtnost številnih izdaj nedvomno zaslužile, predvsem pa bi si jih zaslužili bralci in kupci knjig. Tega klavnornega stanja danes skoraj nihče več ne problematizira; nekako smo se sprijaznili z dejstvom, da so slovenske knjigarne nezanimive in tako skromne, da jih niti ne moremo več imenovati knjigarne.«

Kaj torej preostane majhnim in mikro založbam »po tem, ko jih brutalno neoliberalizirani trg skorajda dokončno izrine iz vidnega polja obiskovalcev knjigarn, ko jim velik del naklad premnogih izvrstnih knjig obleži v skladiščih«, se je vprašala Amelia Kraigher in do-

dala, da sta »smelost in pogum, ki ju je pokazala ekipa založbe VigeVageKnjige z odprtjem nove knjigarne v središču Maribora, iskreno navdušujoča. Mariborka na dobrih šestnajstih kvadratnih metrih ponuja več knjig založbe /*cf. kot vse druge, bistveno večje mariborske knjigarne skupaj. Podatek je več kot zgovoren.«

Če, kot pravi Uroš Grilc iz založbe Škratelj, kakovostne knjige na eni ter na njih temelječ podjetniški pristop na drugi v Sloveniji nista pogost par, VigeVageKnjige z Mariborko »kljubujejo natanko temu toku založniškega malodušja in postavljajo na noge novega igralca v slovenski knjigotrški mreži. Slednji še kako potrebuje sveže, dinamične, ciljne pristope, pogumne in inovativne ideje. Odpreti novo knjigarno v drugem največjem mestu v državi je zato daleč od samoumevnosti in robnega dogodka, zasluži stoječe ovacije in stisnjeno pest, da se je za razvoj bralne kulture nacije treba boriti vsak dan in vsak dan bolj.«

Kolikokrat nam je spodletelo bolje?

Tudi številni drugi založniki so poudarili, kako drzna, pogumna, korajžna poteza je vzpostavitev nove neodvisne knjigarne v času, ko so obeti za slovensko knjigo vse prej kot rožnati. Toda ni pogumna, pravi Anja Zag Golob, »z vidika vrednot, ki ta čas obvladujejo svet, je kompletno nora. Morda nam ne bo uspelo. Morda kritična masa še ni dovolj velika. Toda tudi če ne bo uspelo nam, bo to pomagalo nekemu za nami. Vrh glave imam jamranja, da se ne da. Ja, morda res ne – ampak, a smo poskusili? Kolikokrat nam je spodletelo bolje? Nočem se ustaviti zgolj zato, ker se zdi morda komu poteza brezglava. Moja naivnost je odgovorna, premišljena in zavestna. Seveda nas mora skrbeti za prodajo; vemo, da je knjigotrštvo tudi posel, vemo, koliko knjig na mesec moramo prodati, da bomo preživeli. Delamo vse, kar je v naših močeh, da bi jih. Vzpostavitev take knjigarne stane.

Trenutno smo v minusu. Razume-
mo poslovni vidik, ampak hudič
me vzemi, če mi bodo številke in
tabele preprečile odgovorni idea-
lizem in vero v boljše življenje! Ni
šans. Vemo, da se moramo angaži-
rati – in se. Z Mariborko skušamo
biti prostor, kakršne sami pogreša-
mo. In mislimo, da z upanjem na
najboljše ni nič narobe. Poskusili
bomo – in dali vse od sebe.«

Praznik slovenske kulture in jezika

Na najboljše poleg ekipe založ-
be VigeVageKnjige upajo prav vsi
(samo)založniki, ki so vključeni v
nabor, saj se, kot pravi Milena Pi-
vec iz založbe Pivec, vsak založnik
»razveseli odprtja nove knjigarne
in srčno upa, da bo na policah pro-
stor tudi za naslove iz njegovega
založniškega programa. Ker smo
založba iz Maribora, v tem prime-
ru toliko bolj računamo na Mari-
borko. Ob tem novemu prostorčku
želimo veliko obiskovalcev oziro-
ma kupcev. Želimo si, da bi ljudje
uzavestili pomen kupovanja knjig.
Neodvisnih knjigarn je v Sloveniji
zelo malo in praviloma životarijo.
Gotovo bi imele večji potencial, če
bi jih bilo več in če bi se povezale
– tako med seboj kot z založniki.«

Tudi Veronika Šoster, književ-
na urednica pri LUD Literatura, je
poudarila, da je odprtje vsake nove
knjigarne praznik, ob tem pa se
veseli »predvsem tega, da bo Ma-
riborka sodelovala z manjšimi za-
ložbami, saj smo v velikih verigah
težje opazni, in da bo naše naslove
predstavila zunaj prestolnice.«

Pritrdil ji je ilustrator in stripar
Ivan Mitrevski, eden od samoza-
ložnikov, čigar knjige so uvrščene
v Mariborkin nabor. »Ne zamerite
mi, če ob tako krasnem dogodku,
kot je ta, posežem po cmeravi flo-
skuli: odprtje nove knjigarne je nič
manj kot praznik slovenske kulta-
re in jezika. Jezik ne stoji sam od
sebe, ampak obstaja le, ko živi in
se razvija s svojimi govorcji. In kje
se jezik najbolj pregiba, razkriva
in razvija, če ne ravno v knjigah?
Če želite podpreti slovenski jezik
in kulturo, ni potrebe, da se besno

**Prava knjigarna ima
dušo, ima vsebinsko
politiko, ki jo zastopa
in jasno komunicira
navzven. Pri tem izbor
knjig igra ključno
vlogo.**

ANJA ZAG GOLOB

trkate po prsih in jezite na nami-
šljene tujce, obiščite raje knjigarno
ter si nabavite eno od številnih pre-
lepih slovenskih knjig.«

Specializirane založbe zagotavljajo raznolikost

Ključni element Mariborke je prav
omenjeni kurirani izbor knjižnih
naslovov, ki po besedah Anje Zag
Golob »ustvarja tako atmosfero
v knjigarni kot njeno sporočilo
navzven«, saj ima »prava knjigar-
na dušo, ima vsebinsko politiko,
ki jo zastopa in jasno komunicira
navzven. Pri tem izbor knjig igra
ključno vlogo. Mi smo hoteli, da
bi bili v Mariborki zastopani vsi
žanri: leposlovje, poezija, huma-
nistika, knjige za otroke, strip in
risoroman. Hoteli smo vključiti
tudi knjige s področja teorije gle-
dališča, plesa, performansa. Izbor
bomo postopno seveda širili, to je
samo začetek. V okviru Mariborke
bomo takoj, ko se bo knjigarna ne-
koliko vpeljala, začeli organizirati
tudi dogodke, debate. Za to bomo
žal morali najti drug prostor, saj je
knjigarna velika 16,7 kvadratnega
metra. Ta podatek se mi zdi izje-
mno pomenljiv. Toliko prostora v
mestu smo si lahko privoščili – za
knjigarno. V dveh letih si želimo
delovanje Mariborke nadgraditi z
mednarodnim festivalom, posve-
čenim stripu, ker takega, kolikor
vemo, v Mariboru zdaj še ni.«

Pri tem ne gre le za nabor na-
slovov, temveč tudi za ustvarjanje
skupnosti založnikov in bralcev,
saj »verjamemo v skupnost in mi-
slimo, da je prihodnost v skupno-
stih. Prav majhne in mikro založbe
knjižnemu trgu zagotavljajo razno-
likost, nianse, ustvarjajo njegovo
živost in ploskovitost, saj so veči-
noma specializirane. Brez njih bi
bila slovenska založniška krajina
pusta, revna in dolgočasna. Zato je
tako skrajno pomembno, da se 'ta-
male' vidi in sliši – in takšna knji-
garna je en možen način za to.«

Vznikanje novih knjigotrških poti

Pomembno je tudi dejstvo, je do-
dala Bronislava Aubelj iz založbe

Modrijan, da »založbe brez lastnih
knjigarn tako rekoč nimamo dru-
gih prodajnih poti razen spleta. To
je bil gotovo tudi eden izmed mo-
tivov založbe VigeVageKnjige za
odprtje Mariborke – videti je, da
založba vlaga nečloveške napore
v iskanje prodajnih mest s kolikor
toliko sprejemljivimi pogoji, njene
knjige so na voljo v nekaj majhnih
knjigarnah, pa tudi na nekaj precej
netipičnih lokacijah, ne pa v mreži
knjigarn Mladinska knjiga, 'stebri
slovenskega knjigotrštva', za kar je
bila razglašena v zadnji resoluciji o
nacionalnem programu za kulturo
2022–2029. Mladinska knjiga
Modrijanovih knjig skorajda ne
naroča več, še posebno sramotno
pa je, da ni pripravljena sprejeti
niti knjig, ki jih je financirala Jav-
na agencija za knjigo RS in naj bi
bile 'v javnem interesu'. Skratka,
Mariborka je pravi balzam, tudi
v simbolnem pomenu, in pri Mo-
drišanu bomo naredili vse, kar je
v naši moči, da ji bomo pomagali
zaživeti in preživeti.«

Tudi Dejan Koban, založnik in
urednik založbe Črna skrinjica,
je poudaril, da je pomembno, »da
se knjižni trg decentralizira, da se
lahko v vsakdan prodaje pridruži-
jo tudi majhne založbe, ki so majh-
ne po številu knjig, ki jih na leto
izdajo, vendar so lahko po vsebini
zelo velike oziroma pomembne.
Kot založnik se nočem, ne morem
in ne smem orientirati zgolj na
novembrski teden, ko je *Slovenski
knjižni sejem*, ki z nenormalnimi in
nemoralnimi najemninami avto-
matično zapira vrata najmanjšim.
Takšne knjigarne, kot je Maribor-
ka, pa širijo možnost predstavitve
in prodaje knjig na vse leto.«

Ekipe Mariborke si želi, »da bi
Štajerke in Štajerci Mariborki dali
priložnost. Da bi se vsaj poskusili
navaditi na neodvisno knjigarno v
mestu in da bi se k nam vračali. Če
bi postala del njihovega življenja,
bi bili naravnost vzhičeni. No, tu,
v mestu, se pogosto sliši *Maribor
is the future*. Mi pa mislimo, da
the future is Maribor – pa da vidi-
mo ...«

● Program I otvoritvenega dne

ob 10. uri prvo uradno odklepanje Mariborke

10.15–11.00 *Ana in Froga* (otroška bralna predstava, nastopata Mia Skrbinac in Voranc Boh)

11.00–12.00 *Izdelaj si svoji Ano in Frogo* (otroška delavnica, vodi Zala Zagoršek Golob)

ob 15. uri uradno odprtje knjigarne (slavnostni nagovor in sladoled VigeVage, kreacija sladoledarne Piu)

16.00–17.00 stripovska delavnica (za mularijo, vodi Dora Kaštrun)

17.30 - 18.00 sprehod po Mariborki (vodi Vid Kmetič)

ob 18. uri koncert (Leopold I. in Vid Turica)

Poslovni model treh slovenskih knjigarniških mrež izrazito podcenjuje bralce in kupce knjig ter že dolgo ne odseva dejanske palete domače knjižne produkcije oziroma ponudbe.

AMELIA KRAIGHER

»Pravica do knjig(arn) je, vsaj kar se nas tiče, človekova pravica,« pravita vodja knjigarne Zala Zagoršek Golob (levo) ter glavna in odgovorna urednica založbe VigeVageKnjige Anja Zag Golob (desno). FOTO MATJAŽ VERTUŠ/MEDIASPEED

V okviru Mariborke bodo takoj, ko se bo knjigarna nekoliko vpeljala, začeli organizirati tudi dogodke in debate, so poudarili. FOTO MATJAŽ VERTUŠ/MEDIASPEED